

Заборгованості :

відновлення позовної давності, інвентаризація,
податкові ризики

План. Частина 1

- **Поновлення термінів позовної давності із 4 вересня 2025 року: як підготуватися до змін у ЦКУ та запобігти податковим ризикам**
- Позовна давність: податкова / цивільна – на які правила орієнтуватися та у яких випадках
- Терміни позовної давності відновлюються! З якої дати запрацють новації до ЦКУ
- Як рахувати позовну давність після відновлення термінів перебігу: робимо інвентаризацію розрахунків!
- Заборгованість без позовної давності: «чи можливе таке»?
- Що робити із заборгованостями, по яким наближається сплив термінів позовної давності. Які бухгалтерські та податкові дії слід вчинити
- ЗЕД-заборгованості: що із позовною давністю?
- **Інвентаризація заборгованостей: проведення та документування**
- Що слід передбачити при проведенні інвентизації
- Вимоги до документування та правила оформлення
- Бухгалтерські наслідки: списання чи створення резерву сумнівних боргів, яку облікову стратегію обрати, як виправити помилку в обліку заборгованості

Поновлення термінів позовної давності із 4 вересня 2025 року:

як підготуватися до змін у ЦКУ та запобігти податковим
ризикам

Позовна та податкова давність

- Позовна давність в ЦКУ – **це не податкові терміни**
- Податкові терміни («податкова» позовна давність) була відновлена **з 1 серпня 2023 року**
- Питання обрахунку податкових термінів регламентовано **ст.102 ПКУ «Строки давності та їх застосування»**
- За загальними правилами на поточний момент для податкових перевірок доступний період **із серпня 2020 року**

Відлік ПД у податкових нормах

- Коли починається відлік строку давності та чи продовжується строк давності на період дії карантину та воєнного стану при самотійному виправленні помилок, що містяться у раніше поданій звітності (у т. ч. уточнюючій)?
 - Відлік строку давності починається:
 - з дня, наступного за днем граничного терміну подання звітної податкової декларації, показники якої уточнюються, – у разі своєчасного її подання у терміни, визначені Податковим кодексом України (далі – ПКУ);
 - з дня, наступного за днем фактичного подання звітної податкової декларації, показники якої уточнюються, – у разі її подання після граничного терміну, визначеного ПКУ.
- При цьому строк давності продовжується на період його зупинення **з 18 березня 2020 року до 31 липня 2023 року (включно)**.

ВОЄННІ ПІЛЬГИ: МІСЦЕВІ ПОДАТКИ

У разі прийняття органом місцевого самоврядування, військовою адміністрацією або військово-цивільною адміністрацією у період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року [№ 64/2022](#) "Про введення воєнного стану в Україні", затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року [№ 2102-IX](#), по 31 грудня року, в якому буде припинено або скасовано воєнний стан, **рішення про внесення змін до раніше прийнятого рішення про встановлення місцевих податків та зборів та податкових пільг зі сплати місцевих податків і зборів або рішення про надання податкових пільг** зі сплати місцевих податків і зборів, відповідно до яких зменшуються раніше встановлені ставки місцевих податків і зборів: <...>

ВОЄННІ ПІЛЬГИ: МІСЦЕВІ ПОДАТКИ

платники місцевих податків **мають право відкоригувати за відповідні податкові (звітні) періоди** (з урахуванням строку позовної давності, **але не раніше ніж за 2022 рік**) нараховані податкові зобов'язання з таких податків шляхом подання в порядку, визначеному цим Кодексом, уточнюючих податкових декларацій;<...>

Суми податків, сплачені до дня прийняття органом місцевого самоврядування, військовою адміністрацією або військово-цивільною адміністрацією рішення про внесення змін до раніше прийнятого рішення про встановлення місцевих податків та зборів та податкових пільг зі сплати місцевих податків і зборів або рішення про надання податкових пільг зі сплати місцевих податків і зборів, відповідно **до яких зменшуються раніше встановлені ставки місцевих податків за податкові (звітні) періоди з урахуванням строку позовної давності, але не раніше ніж за 2022 рік**, не підлягають поверненню на поточний рахунок платника податку, але **підлягають зарахуванню в рахунок майбутніх платежів з відповідного податку або в рахунок погашення податкового боргу з відповідного податку.**

ЩО ТАКЕ ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ

- **Позовна давність** – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу.

• Ст.256 ЦКУ

- **Загальна** позовна давність встановлюється тривалістю у три роки.

• Ст.257 ЦКУ

- 1. Для окремих видів вимог законом може встановлюватися **спеціальна позовна давність**: скорочена або більш тривала порівняно із загальною позовною давністю.
- 2. Позовна давність **в один рік** застосовується, зокрема, до вимог:
 - 1) про стягнення неустойки (штрафу, пені); <...>

• Ст.258 ЦКУ

- **ВАЖЛИВО!!!**

- Юридичні питання щодо позовної давності врегульовано гл.2 ЦКУ

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ ТА ВОЄННИЙ СТАН

У період дії воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, **перебіг позовної давності, визначений цим Кодексом, зупиняється на строк дії такого стану.**

П.19 Перехідних положень ЦКУ

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ: ВІДНОВЛЕННЯ

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення зміни до розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України щодо поновлення перебігу позовної давності

Верховна Рада України **п о с т а н о в л я є :**

1. Пункт 19 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Цивільного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 40-44, ст. 356) виключити.
2. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня, наступного за днем його опублікування.

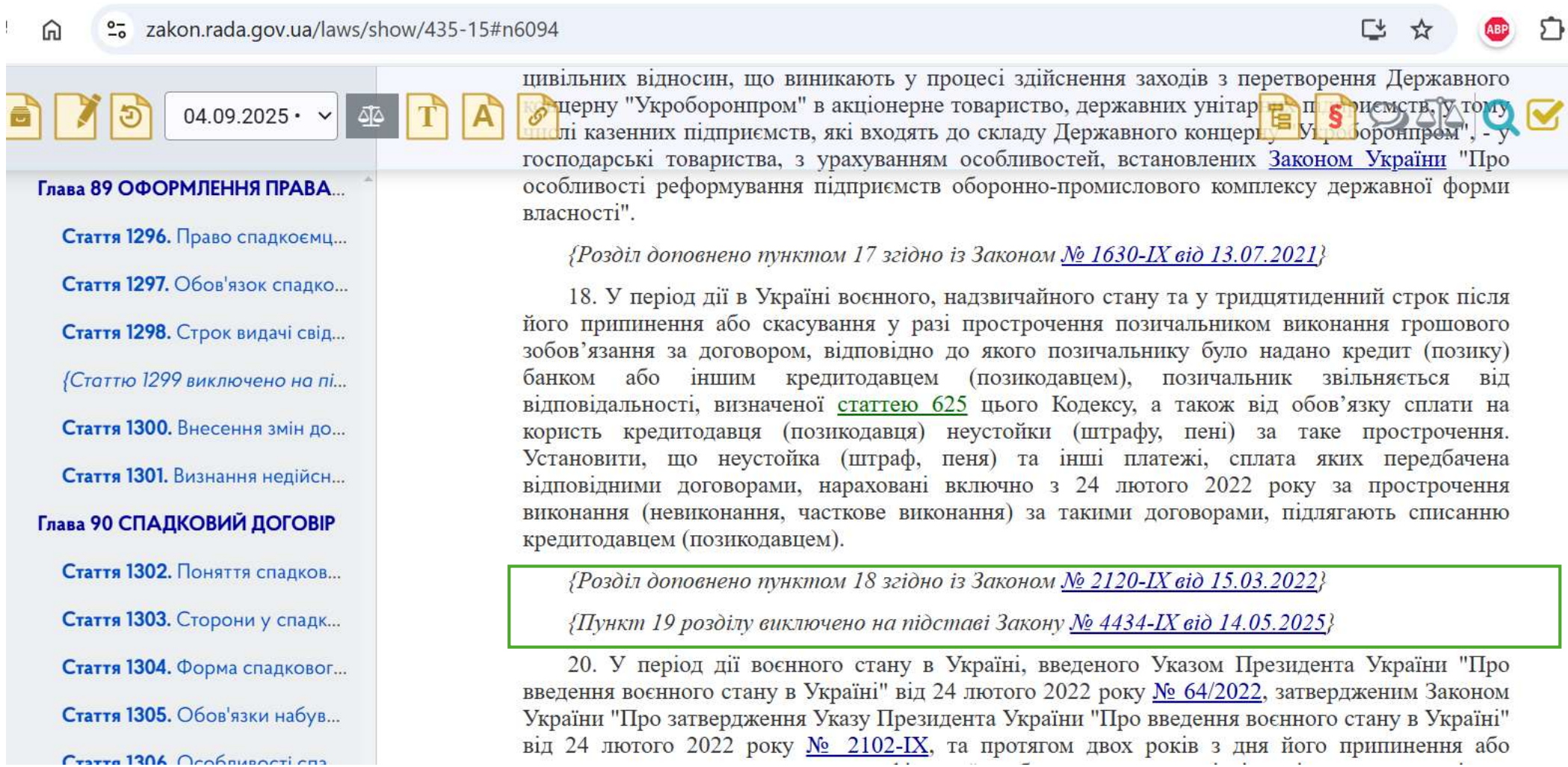
Президент України

В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ

м. Київ
14 травня 2025 року
№ 4434-IX

Закон набув чинності із **04.09.2025**

ПД у ЦКУ після змін

ВІДНОВЛЕННЯ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ

Від дня припинення обставин, що були підставою для зупинення перебігу позовної давності, перебіг позовної давності **продовжується з урахуванням часу**, що минув до його зупинення.

ч.3 ст.263 ЦКУ

ВАЖЛИВО!!!

Із 04.09.2025 року перебіг позовної давності **продовжується**

КОЛИ ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ БУДА ПРИЗУПИНЕНА?

Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені статтями 257, 258, 362, 559, 681, 728, 786, 1293 цього Кодексу, **продовжуються на строк дії такого карантину**

ч.12 Перехідних положень ЦКУ

ВАЖЛИВО!!!

- Перший карантин був встановлений КМУ із **12 березня 2020 року** (постанова КМУ від 11.03.2020 № 211). Відповідні зміни до ЦКУ набули чинності **із 02.04.2020 року**
- Завершення карантину – **30 червня 2023 року** (постанова КМУ від 27.06.2025 р. № 651)

Як рахувати позовну давність

- Початок перебігу позовної давності залежить від **умов виконання забов'язання (ст.261 ЦКУ)**
- **Приклад 1**
- За умовами договору оплата заа поставку має бути здійснена **01.10.2025 року**. У разі невиконання забов'язання, із 02.10.2025 по **02.10.2028** рахуватиметься позовна давність
- **Приклад 2**
- Поставка має бути оплачена по вимозі, протязі 7 днів із дня пред'явлення вимоги. Пред'явлення вимоги відбулося 01.09.2025, у разі несплати вимоги до 08.09.2025, термін позовної давності почне рахуватися **із 09.09.2025 по 09.09.2028**

ЯК РАХУВАТИ ПОЗОВНУ ДАВНІСТЬ ПІСЛЯ ЗМІН

- Період **із 12.03.2020 року по 04.09.2025 року** є загальним періодом призупинення
- Отже, щоб обрахувати вплив терміну позовної давності, слід до терміну позовної давності **на 12.03.2020** додати «залишок», який буде обраховуватися **після 04.09.2025**.

Приклад

- Станом на 12.03.2020 по непогашеній заборгованості минув термін **2 роки** (мала бути погашена **12.03.2018**).
- По такій заборгованості термін позовної давності

АЛГОРИТМ ОЦІНКИ ЗАБОРГОВАНOSTI

Вид заборгованості	Наслідки для ПД
Прострочена до 12.03.2020	Залишок строку позовної давності відраховується із 04.09.2025
Прострочена у період із 12.03.2020 по 30.06.2023	Позовна давність рахується із 01.07.2023 ??? / із 04.09.2025
Прострочена у період із 30.06.2023 по 04.09.2025	Позовна давність рахується із 01.07.2023 ??? / із 04.09.2025
Прострочена у період із 04.09.2025 і далі	Позовна давність рахується у звичайному порядку по

Як підготуватися?

- 1. Провести **інвентірізацію заборгованостей станом на 04.09.2025 року** для з'ясування **залишку строку позовної давності**
- 2. **розробка стратегії дій** щодо ДЗ та КЗ – списання чи інші дії
- 3. визначення податкових періодів списання (у разі списання)
- 4. підготування необхідної внутрішньої документації щодо інвентаризації, списання та інших дій, спрямованих на зміну пливу терміну позовної давності

Як підготуватися? Інвентаризація що відновлення термінів позовної давності

Заборгованість	Стан на 04.09.2025	Залишок терміну ПД з 04.09.2025	Дії із заборгованістю	Термін списання / звітний період списання
Підприємство «А», договір від...№	прострочена	2 місяці	списання	4 квартал 2025 року
Підприємство «Б», договір від...№	Нормальна, планується погашення 10.08.2025	3 роки	Очікування погашення	05.09.2028
... . .	...	...	...	...

Що таке «стратегія дій»

Списання

- Якщо немає об'єктивних підстав для очікування повернення, то слід проаналізувати та обрати належний варіант для списання по сумі та термінам

Очікування погашення

- Комплекс юридичних дій, які впливають на зміну терміну позовної давності – переривання / призупинення терміну ПД.
- Можливе для запобігання негативних наслідків списання (обрання періоду)

Виправленн я помилок

- Списання / нарахування РСД у минулих періодах, оскільки в процесі інвентаризації було виявлено помилку при оцінці заборгованості

Заборгованість без позовної давності

- Заборгованість без позовної давності: «чи можливе таке»?
- Позовна давність «включається» у випадку, коли порушені забов'язання одієї із сторін
- Якщо немає договору, або із договору не випливають забов'язання, або відсутній факт порушення – не можна казати про застосування терміну позовної давності
- **ВАЖЛИВО!!!** Неконкретні умови договору або його відсутність унеможлиблює обрахунок позовної давності

Позовна давність у ЗЕД

- Для ЗЕД-контрактів **має значення**, яким чином врегульоване питання в договорі
- Загальний термін ЗЕД-позовної давності – **4 роки**
- К разі, якщо місце врегулювання спорів – Україна, то на позовну давність могли розповсюджуватися правила призупинення термінів
- Якщо місце врегулювання спорів – не Україна, то позовна давність могла не призупинятися

Позовна давність у ЗЕД

- У ЗЕД-контрактах, де сторони є учасниками Конвенції ООН про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів, діє 4-річний строк позовної давності, який може бути збільшений до 10 років.
- Ця Конвенція є частиною національного законодавства України, тому до договорів міжнародної **купівлі-продажу товарів** застосовується саме 4-річний строк, якщо сторони є державами-учасниками.
- В інших випадках, наприклад, якщо вибір права вказано в самому контракті або застосовується право іншої країни, діють відповідні норми.

**Інвентарізація
заборгованостей:
проведення та
документування**

Чим регламентована інвентаризація розрахунків

Положення № 879 – Положенні про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом МФУ від 02.09.2014 № 879

Наказ № 572 – Наказ Мінфіну від 17.06.2015 № 572 «Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації»

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ІНВЕНТАРІЗАЦІЇ

- Затверджені цим наказом типові форми для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації **можуть застосовуватися юридичними особами**, створеними відповідно до законодавства України, **незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності**, а також представництвами іноземних суб'єктів господарської діяльності.

• П.2 Наказу № 572

Дата проведення інвентаризації

- Інвентаризація активів та зобов'язань перед складанням річної фінансової звітності проводиться до дати балансу в період:
 - **трьох місяців** для <...> дебіторської та кредиторської заборгованостей, витрат і доходів майбутніх періодів, зобов'язань (крім невикористаних забезпечень, розрахунків з бюджетом та з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування) ;
 - **двох місяців** для <...> коштів цільового фінансування, зобов'язань у частині невикористаних забезпечень, розрахунків з бюджетом та з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- *П.10 р.1 Положення № 879*

ІНВЕНТАРІЗАЦІЯ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ

- Інвентаризація дебіторської та кредиторської заборгованостей полягає у **звірці документів і записів у реєстрах обліку** і перевірці **обґрунтованості сум**, відображених на відповідних рахунках, та оформлюється **актом інвентаризації**.

• П. 7.1 Положення № 879

ІНВЕНТАРІЗАЦІЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОГОВАНOSTІ: ПРОЦЕДУРНІ ОСОБЛИВОСТІ

- При інвентаризації усім дебіторам підприємства-кредитори повинні передати **виписки з аналітичних рахунків про їх заборгованість**, які пред'являються інвентаризаційній комісії (робочій інвентаризаційній комісії) для підтвердження реальності заборгованості. **Підприємства-дебітори мають підтвердити заборгованість або заявити свої заперечення.**
- В окремих випадках, коли до кінця звітнього періоду **розбіжності не усунені або залишились нез'ясованими**, розрахунки з дебіторами і кредиторами відображаються кожною стороною в сумах, що впливають із записів у бухгалтерському обліку і визнаються нею правильними.

Що перевірити підчас інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості

Дебіторська
і
кредиторська
заборговано
сті
перевіряють
ся щодо:

- дотримання строку позовної давності,
- обґрунтованості сум, які обліковуються на рахунках обліку розрахунків з покупцями, замовниками, постачальниками, підрядниками,
- одержаних і виданих векселів,
- одержаних позикових коштів, наданих кредитів (позик),
- з підзвітними особами, депонентами, іншими дебіторами і кредиторами.

Що перевірити підчас інвентаризації розрахунків

- правильність **розрахунків із банками, контролюючими органами, іншими підприємствами**, а також зі структурними підрозділами підприємства, виділеними на окремі баланси;
- **заборгованість підзвітних осіб**, а також правильність і обґрунтованість сум заборгованості за **нестачами і крадіжками**. Інвентаризація заборгованості за нестачами і втратами від псування цінностей полягає у перевірці причин, через які затримується розгляд матеріалів щодо виявленої нестачі та віднесення її на винних осіб або списання у встановленому порядку;
- **правильність і обґрунтованість** сум дебіторської, кредиторської і депонентської заборгованостей, у тому числі суми кредиторської і депонентської заборгованостей, щодо яких строк позовної давності минув;
- **реальність заборгованості працівникам з оплати праці** та громадянам (безпосередньо або через роботодавців) **за соціальними виплатами**, визначеними законодавством, а також із безготівкових розрахунків за цими виплатами.

Документальне оформлення інвентаризації

Акт інвентаризації розрахунків

- вказуються найменування проінвентаризованих субрахунків і суми виявленої неузгодженої дебіторської і кредиторської заборгованостей, безнадійних боргів та кредиторської і дебіторської заборгованостей, щодо яких строк позовної давності минув

Довідка про дебіторську і кредиторську заборгованості, щодо яких минув строк позовної давності

- Зазначається найменування і місцезнаходження таких дебіторів або кредиторів, суми, причини, дати і підстави виникнення заборгованості (для бюджетних установ – листи до установ вищого рівня з приводу виділення коштів для погашення такої заборгованості).

Документальне оформлення

Акті інвентаризації
розрахунків щодо
відшкодування
матеріальних збитків

- вказуються прізвище боржника, за що і коли виник борг, дата прийняття судового рішення або іншого органу (добровільної згоди боржника) про відшкодування суми матеріальної шкоди, а якщо таке рішення не прийняте, то зазначаються дата пред'явленого підприємством позову і сума заборгованості на дату інвентаризації.

Акт інвентаризації
кредиторської
заборгованості, строк
позовної давності
якої минув і яка
планується до
списання

- Зазначаються суми кредиторської заборгованості, по яких минув термін позовної давності. В бюджетних установах такий акт затверджується керівником бюджетної установи.

КОЛИ НЕОБХІДНИЙ АКТ ЗВІРКИ, ОКРІМ ІНВЕНТАРІЗАЦІЇ

Формування акту звірки розрахунків передбачено

Положенням № 879 як елемент **процесу інвентаризації**

Підприємство може **у будь-який момент** проводити звірку розрахунків із контрагентами

Стандартизованої форми акту не існує, але більшість бухпрограм дають цей акт як **«вбудовану» форму**

Також можна користуватися Актом, який затверджений **Наказом № 572**, але здебільшого для інвентаризації всіх розрахунків із контрагентами

Для звірки із конкретним контрагентом можна використовувати більш простий акт і на підставі його вже проводити розрахункові коригування

Акт звірвання розрахунків

Цей акт складено між ТОВ «Перемога» та ТОВ «Сміливість»

за період з 01.01.2023 р. по 30.09.2023 р.

№ з/п	Документ (номер, дата)	За даними ТОВ «Перемога»		За даними ТОВ «Сміливість»		Розбіжності (+, -)
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	
1	Сальдо на 01.01.2023 р		100000,00 грн.	100000,00 грн		0,0
2	Погашення заборгованості, <u>пл.доруч.</u> 24.08.2023 № 2	20000 грн			20000,00 грн	0,0
3	Разом:	20000,00 грн.	100000,00 грн.	100000,00 грн.	20000,00 грн	0,0
	Сальдо на 30.09.2023 р.		80000,00 грн.	80000,00 грн.		0,0

Станом на 30.09.2023 р. заборгованість ТОВ «Перемога» перед ТОВ «Сміливість» складає 80000,00 грн. (вісімдесят тисяч гривень).

Дата: 30.09.2023 р.

Бухгалтер Уважний А. ()

Бухгалтер Непереможний Б ()

АКТ **інвентаризації розрахунків з дебіторами і кредиторами**

«10» листопада 2023 р.

(дата складання)

На підставі розпорядчого документа від «1» жовтня 2023 р. № 05/11-23 проведено інвентаризацію розрахунків за дебіторською і кредиторською заборгованостями (доходами і витратами майбутніх періодів) станом на «1» листопада 2023 р.

При інвентаризації встановлено таке:

1. За дебіторською заборгованістю

Дебітор		Найменування субрахунку	Сума дебіторської заборгованості за даними бухгалтерського обліку (витрати майбутніх періодів)			Із загальної суми, вказаної в графі 4, зазначається заборгованість, за якою минув строк позовної давності (додаток: довідка до акту інвентаризації розрахунків про дебіторську і кредиторську заборгованості, щодо яких строк позовної давності минув)
найменування	ЄДРПОУ (реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта)		всього	у тому числі		
				заборгованість, що підтверджена дебіторами	заборгованість, що не підтверджена дебіторами	
1	2	3	4	5	6	7
«AAAA»	111111111	361	25000,0	23500,0	1500,0	-
«BBBB»	222222	362	67000,0	67000,0	-	-
Разом	X	X	156000,00	154500,0	1500,0	20000,0

2. За кредиторською заборгованістю

Кредитор		Найменування субрахунку	Сума кредиторської заборгованості за даними бухгалтерського обліку (доходи майбутніх періодів)			Із загальної суми, вказаної в графі 4, зазначається заборгованість, за якою минув строк позовної давності (додаток: довідка до акту інвентаризації розрахунків про дебіторську і кредиторську заборгованості, щодо яких строк позовної давності минув)
найменування	ЄДРПОУ (реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта)		всього	у тому числі		
				заборгованість, що підтверджена кредиторами	заборгованість, що не підтверджена кредиторами	
1	2	3	4	5	6	7
«XXXX»	555555	631	82000,0	82000,0	-	-
«УУУУ»	666666	631	53000,0	-	53000,0	50000,0
Разом	X	X	235000,0	182000,0	53000,0	50000,0

Голова інвентаризаційної комісії

Відповідальна

Відповідальна С.В.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени інвентаризаційної комісії:

Добрий

Добрий А.В.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Горовенко

Горовенко І.Д.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Приходько

Приходько Т.Г.

(підпис)

(ініціали, прізвище)

ДОВІДКА
до акта інвентаризації розрахунків від 10.11.2023
про дебіторську і кредиторську заборгованості,
щодо яких строк позовної давності минув
« 10 » листопада 20 23 р.

№ з/п	Дебітор (кредитор)		Дата, з якої минув строк позовної давності	Причини виникнення заборгованості	Сума заборгованості		Підстава виникнення заборгованості	Примітка
	Найменування, місцезнаходження	ЄДРПОУ (реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта)			дебіторської	кредиторської		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	«RRRRRRRRRRRR»	777777	25.03.2023	Неоплачені рахунки на постачання послуг	20000,0	-	Акт надання послуг № XX від 25.03.2017 р.	Претензійна робота велась
2	«UUUU»	666666	10.11.2023	Відсутність кредитора	-	50000,0	Накладна на отримання ТМЦ від 05.10.2017 р.	Кредитор відсутній по юрадресі
Разом			X	X	20000,0	50000,0	X	X

Бухгалтер Добрий
(підпис)

Добрий А.В.
(ініціали, прізвище)

АКТ
інвентаризації дебіторської або кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув і
яка планується до списання

«__»_____20__ р., _____
(дата складання) (місце складання)

На підставі _____ від «__»_____20__ р. №_____
(назва розпорядчого документа)

проведено інвентаризацію розрахунків за (дебіторською або кредиторською)¹ заборгованістю станом на
«__»_____20__ р.

⛶ При інвентаризації встановлено таке:

Дебітор (кредитор)		Субрахунок		Сума дебіторської (кредиторської) заборгованості, за якою минула позовна давність і яка планується до списання
найменування	ЄДРПОУ (реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта)	№	назва	
1	2	3	4	5
.....				
.....				
.....				
.....				
Разом	X	X	X	

Голова комісії _____
(посада) (підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____
(посада) (підпис) (ініціали, прізвище)

(посада) (підпис) (ініціали, прізвище)

« » 20 p.

20 p.

« » 20 p.

При інвентаризації встановлено таке:

П.І.Б. боржника	Причина виникнення заборгованості	Дата виникнення заборгованості	Дата прийняття рішення суду або іншого органу (добровільної згоди боржника) про відшкодування суми матеріальної шкоди чи дата пред'явлення установою позову	Сума заборгованості на дату інвентаризації
1	2	3	4	5
.....				
.....				
.....				
.....				
.....				
Разом	X	X		

Голова комісії _____
(посада) (підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: _____
(посада) (підпис) (ініціали, прізвище)

(посада) _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище) _____

(посада)	(підпис)	(ініціали, прізвище)

План. Частина 2. Наслідки списання заборгованостей: згадуємо про типові податкові ризики

- **Заборгованості в обліку неприбутківця: чи є податкові ризики при списанні**
 - – бухгалтерські правила списання заборгованостей
 - – резерв сумнівних боргів: коли та чому варто нараховувати
 - – резерви та списання заборгованостей в Звіті неприбутківця, на що звернути увагу при заповненні
- **Заборгованості в обліку платників податку на прибуток**
 - списання в Декларації із податку на прибуток: як працює головний алгоритм визнання безнадійності в ПКУ
 - коли безнадійна заборгованість стає безповоротною фіндопомогою: чи можливі ці ситуації у воєнний час, що будуть перевіряти податківці
 -
- **ПДВ-наслідки списання заборгованостей товарних та грошових у покупця та продавця**
- **Списання заборгованостей фізосіб: як виконати належним чином функції податкового пгента, алгоритм та правила оподаткування**

ВИДИ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ

Дебіторська заборгованість

- Регламентується **НП (С) БО 10**
- Є частиною **активів**, отже питання визнання та оцінки базуються на загальних правилах обліку активів
- Виділяють три стани ДЗ:
 - Нормальна
 - Сумнівна
 - Безнадійна

Кредиторська заборгованість

- Регламентується **НП (С) БО 11**
- Є частиною **зобов'язань**, питання визнання та оцінки базуються на загальних правилах обліку зобов'язань
- Виділяють два стани КЗ:
 - Нормальна
 - Безнадійна

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ

Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка **не виникає** в ході нормального операційного циклу та буде погашена **після дванадцяти місяців з дати балансу**.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка **виникає в ході нормального операційного циклу** або буде погашена **протягом дванадцяти місяців з дати балансу**.

ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЗА ТЕРМІНАМИ ПОГАШЕННЯ

Довгострокова заборгованість

- Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка **не виникає** в ході нормального операційного циклу та буде погашена **після дванадцяти місяців з дати балансу** (п.4 НП(С)БО 10)
- Включається у підсумок балансу за **теперішньою вартістю** (п.12 НП(С)БО 10)
- Виділення **поточної частини** довгострокової заборгованості є обов'язковим (п.12 НП(С)БО 10)

Поточна заборгованість

- Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка **виникає в ході нормального операційного циклу** або буде погашена **протягом дванадцяти місяців з дати балансу** (п.4 НП(С)БО 10)
- Включається у підсумок балансу за **номінальною вартістю**

ВИЗНАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо **існує ймовірність** отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена **її сума**.

П.5 НП(С)БО 10

Довгострокова дебіторська заборгованість відображається в балансі за її **теперішньою вартістю**. Визначення теперішньої вартості залежить від **виду заборгованості та умов її погашення**.

П.12 НП(С)БО 10

Поточна дебіторська заборгованість, яка **є фінансовим активом** (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату **балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів**.

ГОЛОВНІ ПРАВИЛА ДЛЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

1. Дебіторська заборгованість відображається у обліку, якщо вона **є активом**
2. Облік заборгованості із покупцями та замовниками ведеться у **розрізі валют** (гривня, іноземна валюта)
3. На дату балансу важлива класифікація заборгованості як **поточної та довгострокової**, в тому числі виділення поточної частини довгострокового боргу – це впливає на її оцінку (визначення резерву сумнівних боргів, дисконтування заборгованості)
4. У платників ПДВ сума розрахунків **завжди включає ПДВ**, т.е. відображається сума із ПДВ
5. Вірна структура заборгованостей **у балансі** дозволяє провести адекватний аналіз **фінансових показників**

РОЗРАХУНКИ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

ДОВГОСТРОКОВІ ЗАБОВ'ЯЗАННЯ. ОСОБЛИВОСТІ

Довгострокове зобов'язання за кредитною угодою (якщо угода

передбачає погашення зобов'язання на вимогу кредитора (позикодавця) у разі порушення певних умов, пов'язаних з фінансовим станом позичальника), умови якої порушені, вважається довгостроковим, якщо:

- позикодавець **до затвердження фінансової звітності** погодився не вимагати погашення зобов'язання внаслідок **порушення**;
- **не очікується виникнення** подальших порушень кредитної угоди протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

• *П.8 НП(С)БО 11*

ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЗА ТЕРМІНАМИ ПОГАШЕННЯ

Довгострокова заборгованість

Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями (**п.4 НП(С)БО 11**)

- Включається у підсумок балансу за **теперішньою вартістю** (**п.9 НП(С)БО 11**)
- Виділення **поточної частини** довгострокової заборгованості є обов'язковим (**п.10 НП(С)БО 11**)

Поточна заборгованість

- **Поточні зобов'язання** – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу (**п.4 НП(С)БО 11**)
- Включається у підсумок балансу за **вартістю погашення** (**п.11 НП(С)БО 11**)

ВИЗНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Зобов'язання **визнається**, якщо його оцінка може бути **достовірно визначена** та існує **ймовірність зменшення економічних вигод** у майбутньому внаслідок його погашення.

Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання **не підлягає погашенню**, то його сума включається **до складу доходу звітного періоду**.

П. 5 НП(С)БО 11

Довгострокові зобов'язання відображаються в балансі за їх **теперішньою вартістю**. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання.

П. 9 НП(С)БО 11

Поточні зобов'язання відображаються в балансі за **сумою погашення**.

ОЦІНКА ЗАБОРГОВАНOSTЕЙ

Сума погашення – **недисконтована сума** грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Теперішня вартість – **дисконтована сума** майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде потрібна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

ГОЛОВНІ ПРАВИЛА ДЛЯ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

1. Кредиторська заборгованість відображається у обліку, якщо вона є зобов'язанням та є впевненість у віттоці грошових коштів
2. Облік заборгованості із продавцями та постачальниками ведеться у **розрізі валют** (гривня, іноземна валюта)
3. На дату балансу важлива класифікація заборгованості як **поточної та довгострокової**, в тому числі виділення поточної частини довгострокового боргу – це впливає на її оцінку (теперішня вартість чи вартість погашення)
4. У платників ПДВ сума розрахунків **завжди включає ПДВ**, т.е. відображається сума із ПДВ
5. Вірна структура заборгованостей **у балансі** дозволяє провести адекватний аналіз **фінансових показників**

Сумнівна дебіторська заборгованість

- Поточна дебіторська заборгованість, яка є **фінансовим активом** (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю.
- Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється **величина резерву сумнівних боргів**.

• П.7 НП(С)БО 10

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ: ОБЛІК

На субрахунку **944 "Сумнівні та безнадійні борги"** узагальнюється інформація про нарахування **резерву** сумнівних боргів на заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), про суму **списаної безнадійної заборгованості** в разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів та про суму списаної безнадійної заборгованості, щодо **якої створення резерву сумнівних боргів не передбачено**.

РЕЗЕРВ СУМНІВНИХ БОРГІВ:

метод формування

Застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості

- За методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву визначається **на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів.**

Застосування коефіцієнта сумнівності

- За методом застосування коефіцієнта сумнівності величина резерву розраховується множенням **суми залишку дебіторської заборгованості** на початок періоду **на коефіцієнт**

РЕЗЕРВ СУМНІВНИХ БОРГІВ: СПОСІБ РОЗРАХУНКУ КОЕФІЦІЄНТА СУМНІВНОСТІ

На базі чистого доходу (оборотний метод)

- визначається питома вага безнадійних боргів у чистому доході
- Сальдо по **рахунку 38** формується шляхом додавання суми нарахованого резерву до вхідного сальдо

На базі сальдо дебіторської заборгованості (сальдовий метод)

- визначається середня питома вага списаної за період заборгованості в сумі заборгованості на початок періоду за попередні 3 – 5 роки
- Сальдо по **рахунку 38** формується шляхом додавання різниці між вхідним та вихідним сальдо
- Сума резерву по розрахунку формує кінцеве сальдо по **рахунку 38** на дату балансу

КОЕФІЦІЄНТ СУМНІВНОСТІ (ОБОРОТНИЙ МЕТОД)

Рік	Чистий дохід від реалізації, грн.	Сума безнадійної ДЗ, грн.
2021	8 000 000	5 000
2022	10 000 000	7 000
2023	15 000 000	9 000
Разом	33 000 000	21000

Коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості становить

0,0006 (21000 : 33000000)

Чистий дохід за 2024 рік – 18000000 грн.

Сума резерву за 2024 рік – 18000000 грн. $\times$ 0,0006 =
10800 грн.

Вхідне сальдо р.38 – 10000 грн.

Вихідне сальдо р.38 – 20800 грн. (10000 + 10800), без

КОЕФІЦІЄНТ СУМНІВНОСТІ (САЛЬДОВИЙ МЕТОД)

Дата балансу	Сальдо ДЗ по групах , грн.			Безнадійна заборгованість по групах, грн.		
	1	2	3	1	2	3
31.12.2021	2000000	50000	5000	2000	1800	1200
31.12.2022	4000000	70000	3000	3000	1500	2500
31.12.2023	6000000	100000	7000	4000	3500	1500
Разом	12000000	220000	15000	9000	6800	5200
31.12.2024	8000000	75000	20000	–	–	–

Розрахунок:

Гр.1 – $9000 : 12000000 = 0,00075$

Гр.2 – $6800 : 220000 = 0,030909$

Гр.3 – $5200 : 15000 = 0,346667$

Сума резерву: $8000000 \times 0,00075 + 75000 \times 0,030909 + 20000 \times 0,346667$
= 15252 грн.

Вхідне сальдо р.38 – 10000 грн.

Вихідне сальдо р.38 – 15252 грн.

РЕЗЕРВ СУМНІВНИХ БОРГІВ: ПРИКЛАД

Приклад. Вхідне сальдо резерву – Кт 38 – 10 тис. грн.

За результатами звітного періоду підлягає списанню за рахунок резерву сума безнадійної заборгованості – 5 тис. грн.,

Сума дебіторської заборгованості, під яку створюється резерв, – 8095000 грн.

РОЗРАХУНОК РЕЗЕРВУ

Зміст запису	Дебет	Кредит	К-т сумнівності (сальдовий метод)	К-т сумнівності (оборотний метод)
Вхідне сальдо, рахунок 38	–	38	10000	10000
Списання безнадійної заборгованості	38	361	5000	5000
Коригування залишку резерву	944	38	10252	10800
Вихідне сальдо, рахунок 38	–	38	15252	15800
Чиста реалізаційна вартість ЛЗ у	–	–	8079748	8079200

«Входження» в РСД

- При зміні статусу підприємства з мікро на мале нарахування РСД є обов'язковим
- Виникнення обов'язку щодо нарахування резерву – зміна облікової політики, тобто слід відновити залишки РСД та нарахувати його як **Дт 44 Кт 38** на суму, яка біла наявна станом на 31.12 року, який передує звітному. Наррахування РСД – **на 01.01 звітного року**
- Наррахування резерву у періоді – **Дт 944 Кт 38** на суму витрат за період
- **ВАЖЛИВО!!!** При нарахуванні залишків резерву немає підстав для коригування Декларації із податку на прибуток (це не помилка, а зміна облікової політики)

«Входження в РСД». Приклад

- Підприємство стало малим **у 2025 році**, отже відновлення резерву слід провести станом на 01.01.2025. Сума резерву – 100 тис. грн. Станом на 31.12.2025 сума резерву – 130 тис. грн. (метод платоспроможності окремого дебітора)
- **Дт 44 Кт 38** – 100 тис. грн. на 01.01.2025
- **Дт 944 Кт 38** – 30 тис. грн. на 31.12.2025
- **ВАЖЛИВО!!!** При списанні резерва на суму, яка перевищує 30 тис. грн, різниця не потрапляє у Декларацію **за умови відсутності коригування податкових різниць**
- **Дт 38 Кт 36** – 50 тис. грн., з них **30 тис.** – нарахування поточного періоду, а 20 – сума включена за рахунок Дт 44, без відповідних коригувань витрат в Декларації

ЗАБОРГОВАНІСТІ : БУХОСОБЛИВОСТІ

Дебіторська заборгованість

- Є активом, визнається (без списання), поки відповідає ознакам активу
- При «погіршення якості» має статус спочатку **сумнівної**, потім **безнадійної**
- Вартість сумнівної заборгованості може коригуватися резервом сумнівних боргів (**п.7 – 10 НП (С) БО 10**)
- Безнадійна заборгованість підлягає списанню за рахунок резерву (**Дт 38**) на витрати (**Дт**

Кредиторська заборгованість

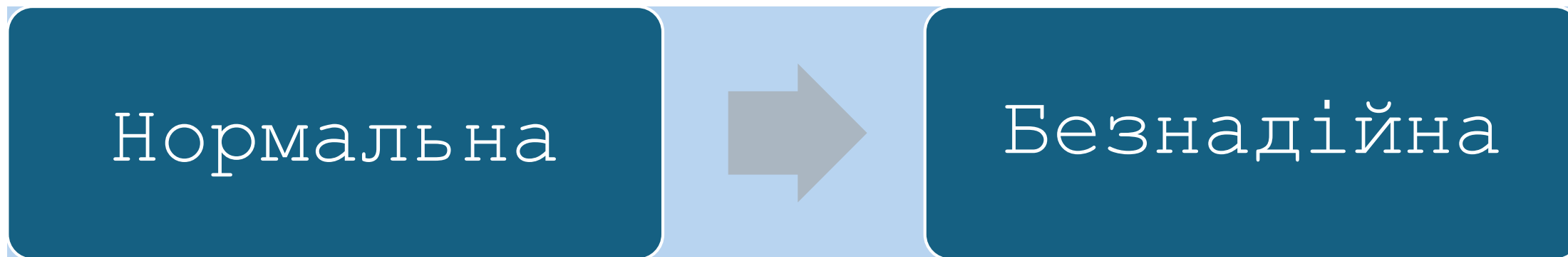
- Є зобов'язанням, визнається поки відповідає ознакам зобов'язання (**п.5 НП (С) БО 11**)
- Не має статусу сумнівної та безнадійної
- Підлягає списанню відразу, коли перестає відповідати ознакам визнання зобов'язання (**п.5 НП (С) БО 11**)
- Створення резерву під КЗ не передбачено
- Списана заборгованість відноситься у доходи звітного

Якісна характеристика заборгованостей

Дебіторська заборгованість

Кредиторська заборгованість

Якісна класифікація дебіторської заборгованості

Нормальна

- В результаті інвентаризації підписані всі акти звірок, всі суми узгоджені, немає змін щодо первісних умов договорів щодо погашення

Сумнівна

- Є неузгодженість у сумах заборгованостей, перенесення термінів оплати, наявність паросточок щодо погашення, немає відповіді за акт звірки

Безнадійна

- Непідтверджені суми, немає відповіді дебітора, сплив термін позовної давності

ЗАБОРГОВАНOSTІ: ПОДАТКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДЛЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

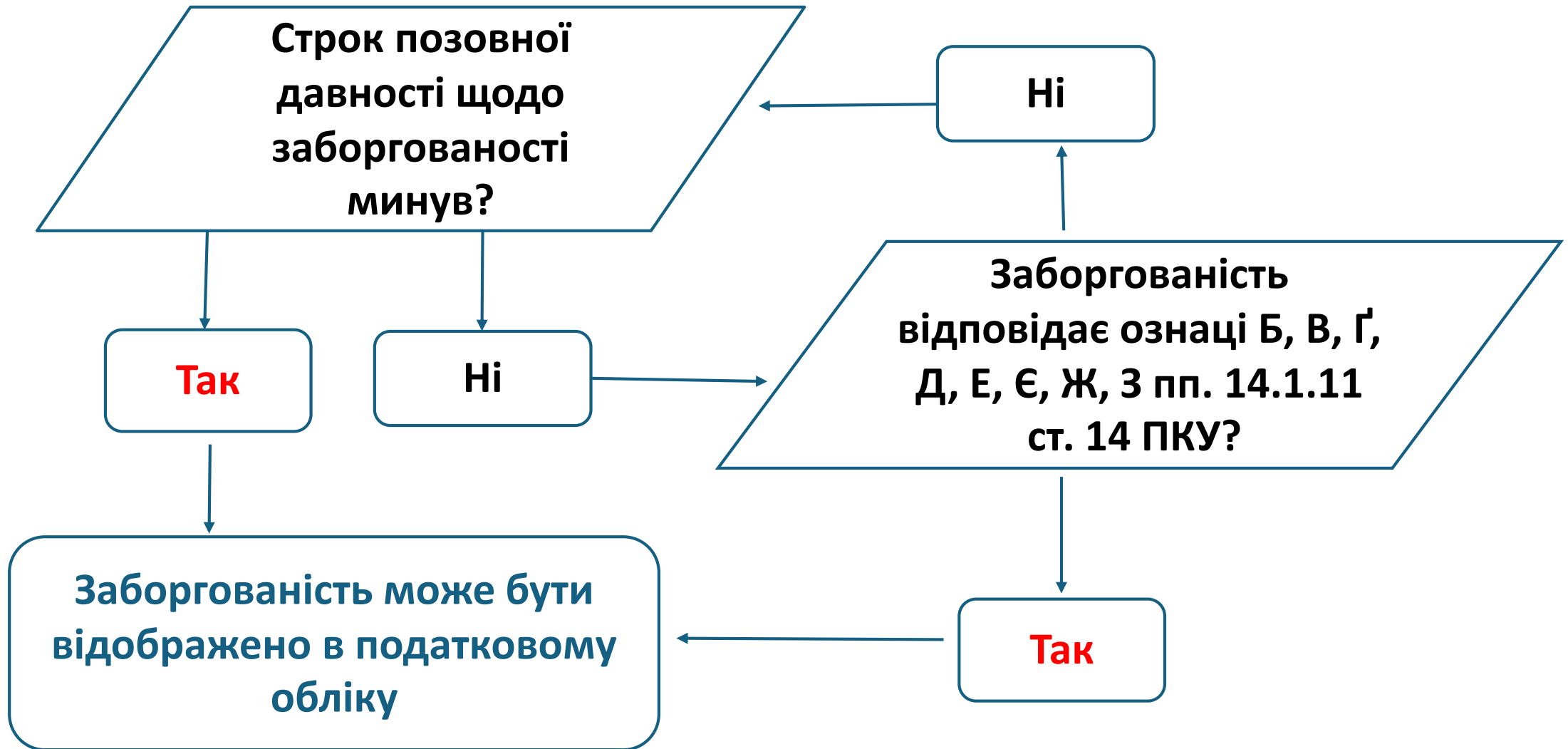
Дебіторська заборгованість

- Дебіторська заборгованість списається на витрати у разі відповідності податковому критерію безнадійності (**п.14.1.11 ПКУ**) ;
- Нарахування резерву сумнівних боргів формує «збільшуючу» податкову різницю (**ряд.2.1.2 дод.РІ**)
- Списання заборгованості за рахунок резерву та /або витрат формує «зменшуючу» податкову різницю (**ряд.2.2.3 дод.РІ**)

Кредиторська заборгованість

- Списана кредиторська заборгованість включається у складі ФР до **рядка 2** Декларація (дохід)
- Коригування щодо списаної КЗ **у рядку 3** Декларації **не передбачено**

АЛГОРИТМ ВИЗНАННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ БЕЗНАДІЙНОЮ

СПИСАННЯ ДЗ. ПРИКЛАД, ОБЛІК

Залишок резерву сумнівних боргів – 100 тис. грн.

Безнадійна дебіторська заборгованість, яка відповідає критерію безнадійності пп.14.1.11 ПКУ – 150 тис. грн.

Списання заборгованості:

- **Дт 38 Кт 361** – 100000 грн.
- **Дт 944 Кт 361** – 50000 грн.

Донарахований резерв після списання – 80 тис. грн.

СПИСАННЯ ДЗ. ПРИКЛАД, ДЕКЛАРАЦІЯ (ДОДАТОК РІ)

Різниці, на які збільшується фінансовий результат			Різниці, на які зменшується фінансовий результат		
код	назва різниці	сума	код	назва різниці	сума
2.1.2	Сума витрат на формування резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів) <...>	80000	2.2.2	Сума коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів), на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно <...>	—
2.1.3	Сума витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму резерву сумнівних боргів або понад резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів) <...>	50000	2.2.3	Сума списаної дебіторської заборгованості (у тому числі за рахунок створеного резерву сумнівних боргів або резерв очікуваних кредитних збитків (зменшення корисності активів)), що відповідає ознакам, визначеним підпунктом 14.1.11 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України <...>	150000

Заборгованість для бюджетників

- **Порядок бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ**, затверджений наказом Мінфіну від 02.04.2014 № 372:
- **дебітори** – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували установі певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів;
- **дебіторська заборгованість** – сума заборгованості дебіторів установі на певну дату;
- **дебіторська заборгованість, строк позовної давності якої минув**, – дебіторська заборгованість, що обліковується після закінчення терміну позовної давності;
- **кредиторська заборгованість, строк позовної давності якої минув**, – прострочена кредиторська заборгованість, щодо якої кредитором втрачено право звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу;

Заборгованість для бюджетників

- **прострочена дебіторська заборгованість** – дебіторська заборгованість, що виникає на 30-й день після закінчення терміну обов'язкового платежу згідно з укладеними договорами або якщо дата платежу не визначена після виписування рахунку на оплату;
- **прострочена кредиторська заборгованість** – сума кредиторської заборгованості, що виникає на 30-й день після закінчення терміну обов'язкового платежу згідно з укладеними договорами або якщо дата платежу не визначена після отримання підтвердних документів за отримані товари, виконані роботи, надані послуги.
- **безнадійна дебіторська заборгованість** – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником, або дебіторська заборгованість, строк позовної

Заборгованість для бюджетників

- **Дебіторська заборгованість визнається активом**, якщо існує ймовірність отримання установою майбутніх економічних вигід або досягнення поставленої мети та/або задоволення потреб установи і може бути достовірно визначена її сума.
- Дебіторська заборгованість, строк позовної давності якої минув і яка є безнадійною до стягнення, **списується за результатами інвентаризації розрахунків на підставі рішення керівника установи** з відображенням зміни результатів виконання кошторису.
- Безнадійна дебіторська заборгованість обліковується на відповідному позабалансовому рахунку протягом **трьох років** з моменту списання для спостереження за можливістю її стягнення у разі змін майнового стану неплатоспроможних дебіторів.
- Сума відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості відображається у бухгалтерському обліку установи відповідно до

Заборгованість бюджетників

- Суми коштів, які надходять у **поточному бюджетному періоді** на реєстраційні, спеціальні реєстраційні рахунки, відкриті в органах Казначейства, або поточні рахунки, відкриті в установах банків (крім власних надходжень), як повернення дебіторської заборгованості, яка виникла у попередніх бюджетних періодах, перераховуються до доходів загального фонду відповідного бюджету.
- На суми коштів, які **надходять у поточному бюджетному періоді на спеціальні реєстраційні рахунки**, відкриті в органах Казначейства, або поточні рахунки, відкриті в установах банків, як повернення дебіторської заборгованості, яка виникла у попередніх бюджетних періодах, за рахунок власних надходжень бюджетних установ коригується результат виконання кошторису з одночасним **збільшенням доходів поточного періоду**.

Заборгованість бюджетників

- **Кредиторська заборгованість, строк позовної давності якої минув**, за загальним та спеціальним фондами відповідного бюджету (крім власних надходжень бюджетних установ) списується установами **щокварталу**.
- Комісія, призначена розпорядчим документом керівника установи, **проводить інвентаризацію розрахунків** з метою визначення кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув.
- Склад комісії визначається відповідно до законодавства.
- Інвентаризацію розрахунків з метою визначення кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув, **може проводити як окремо створена комісія**, так і інвентаризаційна комісія при проведенні інвентаризації відповідно до законодавства.

Заборгованість бюджетників

- Складений інвентаризаційною комісією акт інвентаризації кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув і яка планується до списання, затверджується керівником установи.
- Головні розпорядники коштів, центральні органи виконавчої влади відображають у бухгалтерському обліку списання кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув, на підставі розпорядчого документа керівника установи.
- Розпорядники коштів нижчого рівня передають за відомчою підпорядкованістю затверджений акт установі вищого рівня для прийняття рішення щодо доцільності списання.
- Для установ, що мають подвійну підпорядкованість, таке рішення приймається установою вищого рівня, яка затверджує кошторис.

Заборгованість бюджетників

- 4.4. Установа вищого рівня розглядає подані акти і в разі прийняття відповідного рішення видає розпорядчий документ про списання з обліку підвідомчої установи **кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув**, за загальним та спеціальним фондами відповідного бюджету (крім власних надходжень бюджетних установ).
- 4.5. **Розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня** відображають у бухгалтерському обліку списання кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув, на підставі розпорядчого документа керівника установи вищого рівня.
- 4.6. Установи здійснюють списання кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув, **за власними надходженнями бюджетних установ щокварталу** в порядку, передбаченому цим розділом, але рішення про списання приймається керівником такої установи самостійно. Списання проводиться на підставі розпорядчого документа керівника установи.
- Інформація про списання з обліку кредиторської заборгованості за власними надходженнями бюджетних установ, строк позовної давності якої минув, **доводиться до відома установи вищого рівня.**

Заборгованості у бюджетників

	Опериція	Дебет	Кредит
6.4	Списання сум дебіторської заборгованості після закінчення строку позовної давності	5512 «Накопичені фінансові результати виконання кошторису» (5522 «Накопичені фінансові результати виконання бюджету суб'єктами бухгалтерського обліку»)	2113 (2123) «Розрахунки за авансами, виданими постачальникам, підрядникам за товари, роботи і послуги», 2115 (2125) «Розрахунки з відшкодування завданих збитків», 2117 (2128) «Інша поточна дебіторська заборгованість»
	ТИПОВА КОРЕСПОНДЕНЦІЯ		

відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами, затверджена наказом Мінфіну від

29.12.2015 № 1219

Заборгованості у бюджетників

	Операція	Дт	Кт
6.5	Списання сум кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув	2113 (2123) «Розрахунки за авансами, виданими постачальникам, підрядникам за товари, роботи і послуги», 2117 (2128) «Інша поточна дебіторська заборгованість», 6415 (6425) «Розрахунки з іншими кредиторами», 6211 (6221) «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	5512 «Накопичені фінансові результати виконання кошторису» (5522 «Накопичені фінансові результати виконання бюджету (кошторису)»)

Заборгованості у бюджетників

	Операція	Дт	Кт
6.6	Списання сум депонентської заборгованості, строк позовної давності якої минув	6412 (6422) «Розрахунки з депонентами»	5512 «Накопичені фінансові результати виконання кошторису», (5522 «Накопичені фінансові результати виконання бюджету
	Суми кредиторської заборгованості за депонованою заробіткою (кошторису)»)		

стипендіями, пенсіями, допомогою та іншими виплатами населенню, які не одержані в установлений строк та строк позовної давності яких минув, **підлягають списанню з бухгалтерського обліку у загальному порядку.**

У разі списання з бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості за депонованою заробітною платою, стипендіями, пенсіями, допомогою та іншими виплатами населенню, строк позовної давності якої минув, кошти, що обліковуються на депозитному рахунку в органах Казначейства, перераховуються установою до відповідного бюджету згідно із законодавством.

Заборгованість неприбутківців

- Списання заборгованості відображається за правилами бухоблігу
- У Звіті неприбуткової організації відсутні спеціальні рядки для відображення списання заборгованостей, отже, можна скористатися загальними оядками:
- **Рядок 1.11 «інші доходи»** – для списання кредиторської заборгованості
- **Рядок 2.6 «інші видатки (витрати)»** – для списання дебіторської заборгованості
- **ВАЖЛИВО!!!**
- Списання заборгованостей не порушує ознак неприбутковості

**ПДВ-наслідки списання
забогованостей**

ПДВ-НАСЛІДКИ СПИСАННЯ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ

Облік у продавця (виконавця)	ПДВ-наслідки	Облік у покупця (замовника)	ПДВ-наслідки
Дт 36 Кт 70 – 120 грн. Дт 70 Кт 641 – 20 грн.	ПЗ не коригуються, адже постачання відбулося	Дт 92, 22, 23, 28 Кт 63 – 100 грн Дт 641 Кт 63 – 20 грн.	Факт оплати не впливає на відображений ПК за умови: 1. Наявності ПН 2. Використання товару / послуг в оподатковуваних операціях у господарстві У податківців фіскальна позиція – коригування ПК

ПДВ-НАСЛІДКИ СПИСАННЯ ЗАБОРГОВАНОСТЕЙ

Облік у продавця (виконавця)	ПДВ-наслідки	Облік у покупця (замовника)	ПДВ-наслідки
Дт 311 Кт 681 – 120 грн. Дт 643 Кт 641 – 20 грн.	ПЗ можуть бути відкориговані, операція «трансформувалася» у грошову – «отримання безповоротної фіндопомоги» Дт 643 Кт 641 – 20 грн. (сторно)	Дт 371 Кт 311 – 120 грн. Дт 641 Кт 644 – 20 грн.	Права на ПК немає, оскільки операція «трансформувалася» у грошову – «надання безповоротної фіндопомоги» Дт 644 Кт 641 – 20 грн. (сторно)

ПДВ та списання КЗ

Як в податковому обліку з ПДВ покупця відображається операція зі списання кредиторської заборгованості, за якою минув термін позовної давності, за отриманими товарами/послугами, розрахунки за які не проведено з постачальниками – резидентами?

Платнику податку – покупцю **необхідно нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ** з використанням механізму, визначеного **п. 198.5 ст. 198** Податкового кодексу України, у податковому періоді, в якому відбувається списання кредиторської заборгованості, та скласти і зареєструвати в Єдиному реєстрі податкових накладних відповідну податкову накладну.

ЗІР, категорія 101.24

ПДВ та списання ДЗ. Касовий метод

- Чи нараховуються податкові зобов'язання з ПДВ при списанні дебіторської заборгованості за поставленими та не оплаченими товарами/послугами у разі визначення податкових зобов'язань за касовим методом?
- Дебіторська заборгованість, яка виникла у платників податку, які застосовують касовий метод, за операціями з постачання товарів/послуг, може бути списана після закінчення строку позовної давності за такою заборгованістю та після вжиття необхідних заходів щодо її стягнення.
- Таке списання дебіторської заборгованості з метою оподаткування ПДВ вважається іншим видом компенсації вартості поставлених товарів (послуг).

Отже, платник податку, який застосовує касовий метод визначення податкових зобов'язань, на дату списання простроченої дебіторської заборгованості за поставлені та не оплачені товари (послуги) повинен нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ за операцією з постачання таких товарів (послуг).

ПДВ та списання КЗ/ДЗ

- <...> Враховуючи викладене, якщо платник податку при придбанні товарів/послуг на підставі отриманої податкової накладної **сформував податковий кредит, але такі товари/послуги не були оплачені** протягом терміну позовної давності, а також у випадку **формування податкового кредиту при попередній оплаті товарів/послуг**, які в межах терміну позовної давності **не були поставлені**, то в податковому періоді, в якому відбувається **списання кредиторської/дебіторської заборгованості**, платнику податку необхідно **відкоригувати суму податкового кредиту**, сформованого при отриманні неоплачених товарів/послуг та/або при попередній оплаті непоставлених товарів/послуг. При цьому зменшення податкового кредиту у вказаному випадку здійснюється **на підставі бухгалтерської довідки**.

• Лист ДФС від 29.08.2016 № 18609/6/99-99-15-03-02-15

Списання заборгованостей фізосіб

БОРГИ ФІЗОСІБ

До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку **не включаються** такі доходи:

<...>

- основна сума боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором **за його самостійним** рішенням, не пов'язаним з процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності **у сумі, що не перевищує 25 % однієї мінімальної заробітної плати** (у розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року;
- сума процентів, комісії та/або штрафних санкцій (пені), прощених (анульованих) кредитором за його **самостійним рішенням**, не пов'язаним із процедурою його банкрутства, **до закінчення строку позовної давності**;

пп. 165.1.55 ПКУ

БОРГИ ФІЗОСІБ. СПИСАННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ ДО НАСТАННЯ ТЕРМІНУ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ

До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку **включаються**:

<...> дохід, отриманий платником податку як **додаткове благо** (крім випадків, передбачених статтею 165 цього Кодексу) у вигляді:

- **основної суми боргу (кредиту) платника податку** <...> прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним з процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності, у разі якщо його сума **перевищує 25 відсотків однієї мінімальної заробітної плати** (у розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року. (**у 2025 році – 2000 грн.**)

пп. 164.2.17 «д» ПКУ

Списання заборгованості фізособи до настання строку позовної давності

- Списана заборгованість – дохід фізособи;
- Податок сплачує сама фізособа за декларацією, якщо податковий агент виконав **процедуру** пп.164.2.17 «д» ПКУ
- Надання інформації у формі № 1ДФ – **обов'язкове**, ознака доходу **«126»**;
- Об'єкт оподаткування = **сума заборгованості мінус 2000 грн.** (для 2025 року)
- Ставка ПДФО 18%;
- Військовий збір 5%;
- ЄСВ немає
- Неоподатковувана сума (**2000 грн.** у 2025 році) відображається окремо із ознакою доходу **«189»**

БОРГИ ФІЗОСІБ. СПИСАННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ ДО НАСТАННЯ ТЕРМІНУ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ

- **Кредитор зобов'язаний** повідомити платника податку – боржника шляхом направлення рекомендованого листа з повідомленням про вручення або шляхом укладення відповідного договору, або надання повідомлення боржнику під підпис особисто про прощення (анулювання) боргу та включити суму прощеного (анульованого) боргу до податкового розрахунку суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, за підсумками звітного періоду, у якому такий борг було прощено.
- **Боржник самостійно сплачує податок з таких доходів та відображає їх у річній податковій декларації.**
- **У разі неповідомлення кредитором боржника** про прощення (анулювання) боргу у порядку, визначеному цим підпунктом, такий **кредитор зобов'язаний виконати всі**

ПОЗИКИ ФІЗОСОБАМ. СПИСАННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІСЛЯ НАСТАННЯ ТЕРМІНУ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ

До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку **включаються**:

- сума заборгованості платника податку за укладеним ним цивільно-правовим договором, за якою минув строк позовної давності та яка **перевищує суму, що становить 50 відсотків місячного прожиткового мінімуму**, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, крім сум податкової заборгованості, за якими минув строк позовної давності згідно з розділом II цього Кодексу, що встановлює порядок стягнення заборгованості з податків, зборів і погашення податкового боргу. **(у 2025 році – 1514 грн.)**

Фізична особа самостійно сплачує податок з таких доходів та зазначає їх

у річній податковій декларації;

пп. 164.2.7 ПКУ

Списання заборгованості фізособи після спливу терміну позовної давності

- Списана заборгованість – дохід фізособи;
- Податок сплачує сама фізособа за декларацією згідно із пп.164.2.7 ПКУ;
- Надання інформації у формі № 4ДФ – **обов'язкове**, ознака доходу «**107**»;
- Об'єкт оподаткування = **сума заборгованості мінус 1514 грн.** (для 2020 року);
- Ставка ПДФО 18%;
- Військовий збір 5%;
- ЄСВ немає
- Неоподатковувана сума (**1514 грн. у 2025 році**) відображається окремо із ознакою доходу «**194**»

Дякую за ува

Ірина ГУБІНА,
*незалежний консультант,
експерт з питань
бухгалтерського обліку та
оподаткування, САР, DirIFR
АССА*

